

Ключевые слова: социально-педагогическая реабилитация, молодежь, дети, самооценка, мотивация.

SOCIAL AND PEDAGOGICAL REHABILITATION OF CHILDREN AND YOUTH IN THE SPECIALIZED CHILDREN AND YOUTH SPORTS SCHOOL FOR DISABLED PEOPLE

Ya. Chernysh, O. Nakonechna

Abstract. The article deals with the issues of social and pedagogical rehabilitation of children and youth. The role of a specialized children's and youth sports school for the cripple as a subject of social-pedagogical rehabilitation is described. The results of diagnostics of young people with psychophysical disorders in terms of their self-esteem, levels of motivation for success and avoidance of failures before and after implementation of correction-development program are presented and analyzed. Generalized information by author's questionnaire on problems faced by young people with disabilities.

Keywords: social and pedagogical rehabilitation, youth, children, self-esteem, motivation.

УДК 371. 212. 3

ПІДВИЩЕННЯ УВАГИ ДО РОБОТИ З ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В КРАЇНАХ ЄС

А.П. ЧИЧУК, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри дошкільної освіти

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
e-mail: toniabida@ukr.net

Stanisław KUNIKOWSKI, Profesor, Rector
Cuiavian University in Włocławek, Poland. e-mail: biurorektora@ksw.wloclawek.pl

Renata BRZEZIŃSKA, Doctor, Director of Pedagogical Institute
Cuiavian University in Włocławek, Poland. e-mail: pedagogia1@wp.pl

Анотація. Перед освітою багатьох країн світу постали нові вимоги, зв'язані з підвищенням уваги до творчої особистості дитини. Це зумовлено зміною життєвих традицій сім'ї, переосмисленням цінностей у суспільстві, застосуванням новітніх мультимедійних технологій в освіті, розвитком діалогу культур тощо.

Проаналізовано достатній масив наукових джерел, що дало можливість з огляду на вітчизняні реалії, наголосити на потребі пошуку шляхів упровадження в освітню практику кращого досвіду організації діагностики та навчання обдарованих дітей, що існує в передових країнах Євросоюзу, зокрема: комплексний підхід до виявлення обдарованості; посилення результативності вивчення іноземних мов, починаючи з дошкільних закладів; робота з обдарованими дітьми в родинах; використання в навчально-виховному процесі інноваційних технологій (інформаційних, інтерактивних, медіатехнологій) та підходів (дослідницького, індивідуального); розроблення навчальних програм для обдарованих осіб.

Зауважено, однак, що, впроваджуючи досвід зарубіжних країн стосовно виявлення й навчання обдарованих дітей, необхідно водночас зберігати кращі вітчизняні освітні традиції.

Ключові слова: обдаровані діти, дошкільний вік, країни Євросоюзу, упрова-

дження в освітню практику України кращого досвіду.

Актуальність (Introduction). Проаналізувавши достатній масив наукових джерел, приходимо до висновку, що не в усіх країнах, навіть розвинених, навчання й виховання обдарованих дітей дошкільного віку приділяється належна увага. Нерідко ця справа обмежена епізодичними заходами, які, зрозуміло, не можуть слугувати достатньою підставою для досягнення стратегічних цілей із підвищення творчого потенціалу країни та його максимальної реалізації [1, с. 46].

Аналіз останніх джерел та публікацій (Analysis of recent researches and publications). Актуальні питання розвитку педагогічної освіти, зокрема проблеми обдарованості на території Європейського Союзу, є предметом обговорення таких учених із різних країн, як: Н. Абашкіна, Б. Вульфсон, О. Матвієнко, Н. Махиня, В. Моляко, Н. Ничкало, Л. Писарева, Л. Пуховська, А. Сбруєва та ін.

Європейськими освітніми структурами запроваджені чинні освітні програми ERASMUS і SOKRATES, які отримали підтримку багатьох освітніх структур країн ЄС [2, с. 188–189].

Заслужують на детальний аналіз окремі проекти, які проводяться в межах програми ERASMUS під егідою комісії Євросоюзу. Ф. Бухбергер (F. Buchberger) у своїх звітах наголошує на їхній винятковій актуальності [3, с. 71], висловлюючи впевненість, що ці проекти вирізняються інноваційним характером і можуть сприяти актуалізації реформування педагогічної освіти Європи [2, с. 189].

Створенню оптимальних навчальних планів для педагогічної освіти сприяють освітні програми ЄС (SOKRATES), акцентуючи увагу на обдарованому учневі [3, с. 8].

Методи (Methods). Теоретичні (аналіз філософської, педагогічної, психологічної літератури).

Результати (Results). Стратегічну лінію освіти XXI століття відображено в програмах розвитку освіти провідних країн світу. Так, Англія, Франція, Німеччина, Польща та інші країни у своїх програмах розвитку освіти у XXI столітті, у бюджетних асигнуваннях проголосили абсолютний пріоритет на фінансування освіти, зокрема на виявлення обдарованих дітей, починаючи з дошкільного віку, та якісне їх навчання та виховання. У сфері педагогічної освіти перед Україною постали аналогічні проблеми, зв'язані з процесами європейської інтеграції. З огляду на це варто **поставити за мету**: проаналізувати освіту передових країн Європейського Союзу, щодо виявлення позитивного досвіду роботи з обдарованими дітьми дошкільного віку для подальшого впровадження прогресивних ідей в освіту України.

Дослідниця С. Цветкова подає відомості про те, що в Англії функціонують спеціальні психолого-педагогічні служби, громадські організації й фонди (Національна асоціація сприяння обдарованим дітям, фонд Леонардо, Клуб інтелектуалів та ін.), які надають відчутну допомогу дітям, вихователям, учителям, батькам, допомагають зорієнтувати людину на якісне, розвивальне навчання, виявити здібності дитини, починаючи з дошкільного віку [4, с. 96].

Цінним в англійській освіті є те, що тут застосовують різноманітні методи виявлення дитячої обдарованості. Консультант Національної асоціації сприяння обдарованим дітям Ф. Пейнтер виокремлює такі методи виявлення дитячої обдарованості: спостереження, висновок педагога, бал із тестів щодо виявлення інтелекту, перемога на конкурсах, експертна оцінка в галузі, висновок батьків, самооцінка дитини. Учений звертає увагу на те, що жоден із названих методів не є універсальним [5, с. 34].

В умовах творчої атмосфери в навчально-виховній установі основним методом виявлення дитячої обдарованості англійські вчені вважають спостереження. Цю думку підтримує відомий учений Д. Векслер, стверджуючи, що цілеспрямоване спосте-

реження вихователя разом із творчою атмосферою, є першою вимогою виявлення винятковості дитини [6, с. 32]. На думку англійських педагогів, високий рівень загального інтелекту дитини – основна ознака обдарованості. Водночас це найбільш спірне питання, адже обдарованість не може бути визначена лише загальним інтелектом, вона являє собою поєднання трьох елементів: загальних розумових здібностей; креативності; мотивації [7, с. 5–6].

Англійський дослідник Н. Темпест (N. Tempest) зосереджує увагу на важливій ознаці обдарованості – надзвичайній допитливості дітей, які ставлять багато запитань. При цьому він зазначає, що головне – не кількість запитань, а їхня якість, глибина думки. Вчений зазначає, що ознакою високого рівня здібностей є швидке й раннє читання, великий словниковий запас дитини [8, с. 12–13].

Досліджуючи наявність обдарованості в дітей, в Англії використовуються анкети, які доповнюють спостереження вихователя, ознайомлюють його з особливостями розвитку дитини, із колом інтересів, домашнім середовищем, традиціями сім'ї – це допомагає зробити висновок про рівень і характер здібностей дитини. Для батьків у Англії впродовж останніх двох десятиліть виходить багато літератури, присвяченої поведінці батьків, їхній ролі у вихованні обдарованих дітей. Запропоновано книгодовідники, в яких представлені різні типи шкіл, що допомагають вибрати освітній заклад для дитини відповідно до її здібностей [9, 10].

Нині в педагогічній практиці Англії, як зазначає С. Цветкова [4, с. 123], широко застосовується індивідуальний тест «Британська шкала здібностей». Метою створення цього тесту був намір відмовитися від тестів Векслера, Стенфорд-Біне, які засновані на ідеях загального інтелекту. У Манчестері під керівництвом професора Вартбертона (1965 р.) розпочато роботу над новими тестами, в основу яких покладено багатofакторну теорію інтелекту американського психолога Терстоуна і концепцію розвитку інтелекту Ж. Піаже. Мета роботи – розширення функції тесту, тобто створення тесту загального інтелектуального розвитку, творчих здібностей, а також успішності.

За даними С. Цветкової, Британська шкала здібностей, опублікована 1978 року, була розрахована на дітей від 2,5 до 17 років. До її складу входить 24 субтести, які дають змогу використовувати їх в одній або декількох комбінаціях. Тести допомагають перевірити швидкість запам'ятовування й використання знань, мислення, просторову уяву, короточасну пам'ять, розвиненість сприйняття, оперування вербальними й візуальними формами та зразками, що вимагають різних навичок (моторних і вербальних) [4, с. 123].

Питання валідності Британської шкали інтелекту дискусійне, проти переоцінювання її значення в процесі виявлення здібностей висловився Д. Браун (D. Brown): багато шкал є об'єктивними, але вони не обов'язково вимірюють найбільш важливі аспекти здібностей певної дитини [11, с. 34].

Один із засновників англійської педагогічної психології Д. Томсон (D. Thomson) у перші десятиліття ХХ століття виступав проти спрощеного погляду на тестування лише як на засіб педагогічного відбору. На його думку, не можна брати до уваги лише результати тестування інтелекту, оскільки це призведе до величезних утрат талантів. Заслугою вченого є й те, що він прагнув забезпечити можливості навчання обдарованих дітей із непривілейованих верств суспільства за допомогою об'єктивних засобів відбору [12].

Відомий англійський педагог і психолог С. Берт (C. Burt) [13, с. 202] та його послідовник Х. Айзенк [14, с. 49–50] є прихильниками іншої концепції (на відміну від Д. Томсона) згідно з якою, вчені обстоюють ранній розподіл дітей різного рівня розвитку розумових здібностей за допомогою застосування відібраних і перевірених

тестів інтелекту. На думку Н. Сергєєвої, до виконання невербальних тестів можна підготувати, але, незалежно від цього, вони дають змогу виявити здатність дитини до основних розумових операцій: спостереження, порівняння, аналізу тощо. Часто в освітній практиці застосовується невербальний тест «Прогресивні матриці Равена» (для дітей віком від 5 до 16 років) [15, с. 94].

У педагогічній науці й практиці Англії увага зосереджується на прогнозуванні розвитку здібностей у дітей. Є багато випадків вияву обдарованості ознак в ранньому дитинстві. Як результат – ці люди стають гордістю науки й усього людства. Однак трапляються випадки, коли обдаровані й талановиті в дорослому віці люди не відрізнялися в школі особливими успіхами, їх навіть вважали нездібними. Така ситуація відображає складність шляхів розвитку здібностей людини, підтверджує їхню залежність від впливу середовища, природних задатків, особистісних характеристик. Слід зазначити, що частина педагогів дотримується думки стосовно використання тестів як ефективного діагностичного засобу [16, с. 3], інші ж називають тести інтелекту «порожньою нісенітницею», відкидаючи психометричні методи як ненаукові [17, с. 16]. На їхню думку, тестування, розпочате вже з 4–5 років, завдає більше шкоди, ніж користі.

Заслуговує на увагу система освіти Франції, зокрема аналіз особливостей виявлення обдарованих дітей, розроблення спеціальних програм та специфіки ставлення керівництва країни до них. У роботі «Система освіти Франції: цілі, структура, досягнення і проблеми» К. Корсак акцентує увагу на тому, що в світі Францію сприймають як еталон європейської культури, демократії й поваги до людини-творця. Держава належить до найрозвиненіших країн світу, це дає змогу витратити на освіту значні кошти – понад 110 млрд доларів США, що перевищує 7 % валового національного продукту [Помилка! Джерело посилання не знайдено., с. 91–96].

У контексті розвитку обдарованості дітей у європейських країнах Л. Терман констатує, що акцентування уваги на освіті обдарованих учнів розпочалося в Європі, як і в США, у 1950-х роках. Так, у Великобританії 1950 року засновано Національну асоціацію обдарованих дітей, подібну асоціацію створено й у Франції 1971 року. Перша міжнародна конференція, присвячена питанням освіти обдарованих дітей, відбулася в Лондоні 1975 року, друга – у Сан-Франциско (США) 1977 року [19].

Звернемо увагу на високий соціальний статус німецького вихователя і вчителя: його заробітна плата на 40 % вища, ніж у колег з інших європейських країн (отримує 2500–3700 євро щомісяця). Виокремимо показники, які роблять професію педагога престижною в німецькому суспільстві: належне матеріальне забезпечення, значний розмір пенсії, тривала відпустка (14 тижнів щороку), неможливість бути скороченим або звільненим керівництвом (це вирішує лише Центральна комісія) [Помилка! Джерело посилання не знайдено.].

Сприятливі творчому розвитку особистості можуть лише креативні педагоги, тому майбутні фахівці повинні вміти адекватно реагувати на вияв креативності дітей, сприяти розвитку талантів, навіть якщо творча активність потребує додаткового навантаження [Помилка! Джерело посилання не знайдено., с. 152]. Вищезазначені рішення є основними стратегіями сучасної освіти Німеччини.

Відомий німецький педагог В. Клафкі аналізує проблему обдарованості з педагогічних позицій. На його думку, педагоги у своїй роботі мають брати за основу принцип спілкування з дітьми як із творчими особистостями; сприймати дитину як творчу особистість у всьому різноманітті її виявів; визнавати право кожної дитини на індивідуальність [21].

Аналіз психолого-педагогічної літератури дає змогу констатувати, що в освіті Польщі теж приділяється велика увага обдарованим дітям, яких виявляють за

успішністю та особливими розумовими здібностями [1, с. 47].

Учені Польщі активно студіюють теоретичні проблеми обдарованості, творчості. Так, польський науковець А. Анджейчак окреслює два головні напрями становлення й розвитку творчості: перший передбачає, що наукова, технічна та мистецька творчість зумовлена високим рівнем інтелектуального розвитку особистості; другий допускає, що поряд із конвергентним мисленням психологи виокремлюють дивергентне (творче) мислення, від якого залежить успішність розв'язання відкритих евристичних проблем. Головною передумовою виникнення творчих процесів є самодіяльність, свобода особистості, вивільненої від наказів і рецептів. Якщо наявні наказ і взирець, то діяльність особистості набирає форми відтворення, репродукції, копіювання, де результат завжди гірший від оригіналу хоча б тому, що бракує належного натхнення.

Дослідник А. Анджейчак стверджує: від подразників як чинників до бажання, від бажання до окремих мотивів, від них до мотивації як системи мотивів, передусім зовнішніх і згодом внутрішніх, а далі лише один крок до повної інтеріоризації – це шлях асиміляції проблеми дитиною, прийняття і відчуття проблеми як власної. Саме це стимулює дитину-творця не тільки до задумок та їх аналізу, а й до бажання діяти, робити. За даними вченого, у наукових працях, присвячених цьому питанню, польські дослідники виокремлюють п'ять узагальнених за змістом етапів творчої дії: 1) усвідомлення творчої проблеми й виникнення стану готовності до творчої дії; 2) аналіз структури творчої проблеми; 3) проектування гіпотез, зв'язаних із кінцевим результатом або з методами розв'язання проблеми; 4) розв'язання проблеми та водночас початкова перевірка правильності, адекватності дії; 5) критичне оцінювання й перевірка результатів розв'язання проблеми.

Ці етапи являють собою повний склад почергових кроків, які мають зробити у спільній праці два творці – педагог і дитина. І такі спільні кроки треба робити вміло [22, с. 11–12].

Крім зазначеного, науковцями Польщі звертається увага на виховання дітей в родині. У праці «Виховання дітей у багатих родинах Польщі» Г. Мажец звертає увагу на таке: батьки вважають, що не можна дитину насильно примушувати вчитися, це не задовольнить і не виправдає очікувань [23, с. 46]. Аналізуючи різні форми опікунської діяльності, яка стосується участі в освіті матеріально забезпечених батьків, учений стверджує, що всі родини намагаються створити дітям найкращі умови для розвитку, забезпечуючи їм доступ до різних цінностей і технічних засобів та паралельно беручи участь у діяльності виховних установ. Дослідник зазначає, що багато родин ставить перед дітьми завищені вимоги, які в кілька разів перевищують можливості дитини. На думку батьків, чим більше вмітиме їхня дитина, то кращу раду дасть собі в житті. З огляду на це, керівництво країни замислюється, над людством та його поглядами, над процесом виховання дітей, виявленням обдарованих осіб і контролем якісної освіти [23, с. 50–51].

Отже, й керівництво країни, й батьки надають вагомого значення розвитку освіти дітей. На нашу думку, повчальним є польський досвід роботи з обдарованими дітьми в родинах.

У багатьох країнах Європейського Союзу, зокрема в Греції, Італії Іспанії, Португалії, Угорщині особлива увага приділяється розширенню завдань у навчальних програмах, які спрямовані на творчий розвиток особистості як фундаментального імперативу базової освіти [24, с. 256–257]. За даними В. Моляко, активна робота з обдарованими дітьми проводиться в Угорщині, де зростає інтерес до розв'язання проблем виявлення й навчання обдарованих осіб [1, с. 47].

У Конституції Італійської Республіки зазначено: обдаровані діти, навіть якщо

вони не мають фінансових ресурсів, повинні володіти правом на продовження навчання на найвищих рівнях освіти. Держава має робити це право ефективним – шляхом виплати грантів таким дітям [25, с. 11].

Реорганізація освіти в Греції зорієнтована на модернізацію навчальних програм, підвищення уваги до факторів якості навчання, що загалом відповідає високим освітнім стандартам країн-членів Європейського Союзу в їхньому послідовному поступі [24, с. 233]. В Іспанії відбуваються зміни, зорієнтовані на підвищення рівня якості навчання, на роботу з обдарованими учнями [24, с. 76–77].

Вектори розбудови освітньої політики сучасної Португалії переконливо демонструють їхню відповідність імперативам новітніх освітніх трансформацій у Європі за алгоритмом демократизації й гуманітаризації суспільного поступу країн-членів Європейського Союзу [24, с. 236, 238].

В аналізованих країнах реалізуються тестові методики, зокрема й у вивченні обдарованості, дискутуються питання надійності тестів. У роботах педагогів і психологів різних країн Європейського Союзу вагомим значення надається проблемі створення спеціальних (елітарних) навчальних закладів для обдарованих дітей [1, с. 47].

Висновки і перспективи (Discussion). З огляду на вітчизняні реалії, наголосимо на потребі пошуку шляхів упровадження в шкільну практику кращого досвіду організації діагностики та навчання обдарованих дітей, що існує в передових країнах Євросоюзу, зокрема:

- комплексний підхід до виявлення обдарованості;
- посилення результативності вивчення іноземних мов, починаючи з дошкільних закладів;
- робота з обдарованими дітьми в родині;
- використання в навчально-виховному процесі інноваційних технологій (інформаційних, інтерактивних, медіатехнологій) та підходів (дослідницького, індивідуального);
- розроблення навчальних програм для обдарованих осіб.

Зауважимо, однак, що, впроваджуючи досвід зарубіжних країн стосовно виявлення й навчання обдарованих дітей, необхідно водночас зберігати кращі вітчизняні освітні традиції.

Список використаних джерел

1. Моляко В. А. Галерея талантів / В. Моляко // Обдарована дитина. – 1999. – № 1. – С. 23–25.
2. Махия Н. В. Педагогічна освіта у Німеччині: історія та сучасність : навч. посіб. / Н. В. Махия ; М-во освіти і науки України, Черкас. держ. технол. ун-т. – Черкаси : ЧДТУ, 2010. – 295 с.
3. Buchberger F. Some Remarks on the Current State of Teacher Education in Europe / F. Buchberger // OLE Publication Series 2. – Helsinki, 1996. – 184 p.
4. Цветкова С. Н. Содержание и методика обучения одаренных детей в начальной и неполной средней школе Англии и США : дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.01 «Общая педагогика» / Светлана Николаевна Цветкова ; Московский государственный педагогический университет. – М., 2000. – 212 с.
5. Painter F. Who are the Gifted? Definitions and Identification / F. Painter. – Knebworth : Pullen Publications, 1981. – 151 p.
6. Wechsler D. Wechsler Preschool and Primary Scale of Intelligence / D. Wechsler. – New York : Psychological Corporation, 1967. – 152 p.

7. Wallace B. Teaching the Very Able Child / B. Wallace. – L. : Ward Lock Educational, 1983. – 182 p.
8. Tempest N. Teaching Clever Children 7–11 / N. Tempest. – L. : Routledge and Kegan Paul, 1974. – 111 p.
9. Lewis M. Terman. Educational Suggestions from Follow-Up Studies of Intellectually Gifted Children / Lewis M. Terman // Journal of Educational Sociology. – Vol. 13. – No 2. – (Oct., 1939), pp. 82–89.
10. O'Connor M. A. A Parents Guide to Educational / O'Connor M. A. – L. : Fontana, 1986. – 352 p.
11. Brown D. Psychology of Education // Educational Research and Development in Britain / D. Brown ; Ed. by L. Cohen, J. Thomas, L. Manion. – Windsor : NEER-Nelson, 1982. – P. 31–42.
12. Itzin C. How to Choose a School; Selecting the Best Secondary School for Your Child / C. Itzin. – L. : Methuen, 1985. – 232 p.
13. Burt C. The Evidence for the Concept of Intelligence / C. Burt // Intelligence and Ability. Selected Readings / Ed. by S. Wiseman. – Harmondsworth : Penguin Books, 1973. – P. 182–203.
14. Eysenck H. J. The IQ – Argument. Race, Intelligence and Education / H. J. Eysenck. – L. : Temple Smith, 1971. – 160 p.
15. Сергеева Н. И. Обучение одаренных детей в Англии : дисс. ... канд. пед. наук / Н. И. Сергеева. – М., 1991. – 193 с.
16. Blackburne L. Open Enrolment for Primaries in '92 / L. Blackburne // The Times Educational Supplement. – 1990. – December 14. – P. 3.
17. Mackintosh N. S. The Biology of Intelligence / N. S. Mackintosh // British Journal of Psychology. – 1986. – Vol. 56. – P. 23–29.
18. Корсак К. Система освіти Франції: цілі, структура, досягнення і проблеми / К. Корсак // Вища освіта України. – 2001. – № 1. – С. 91–102.
19. Terman L. M. Genetic studies of genius I. Mental and physical traits of thousand gifted children / L. M. Terman, B. T. Baldwin, E. Bronson and other]. – Stanford, Ca : Stanford University Press, 1925. – 648 p.
20. Lehrer Bildung [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.lehrerbildung.de.
21. Klafki W. Lehrerausbildung in der 90 er Jahren – Wissenschafts orientierung und pädagogischer Auftrag / W. Klafki // Beiträge zum 12. Kongress der ATEE, Berlin/Brüssel (ATEE). – 1988. – S. 26–46.
22. Анджейчак А. Психолого-педагогічні умови формування творчої особистості дитини в освітньо-виховних закладах початкового ступеня Польщі / А. Анджейчак // Обдарована дитина. – 2000. – № 5. – С. 8–13.
23. Мажец Г. Виховання дітей в багатих родинах Польщі / Г. Мажец // Обдарована дитина. – 2006. – № 10. – С. 45–51.
24. Матвієнко О. В. Стратегія розвитку середньої освіти у країнах Європейського Союзу : монографія / О. В. Матвієнко. – К. : Ленвіт, 2005. – 381 с.
25. Делор Ж. Образование: сокрытое сокровище / Ж. Делор // Доклад Международной комиссии по образованию для XXI века, представленный ЮНЕСКО. – М. ; – Paris : UNESCO, 1997. – 297 с.

References

1. Molyako V. A. (1999). Halereya talantiv [Gallery of Talents] / V. Molyako // Obdarovana dytyna. – № 1. – S. 23–25.
2. Makhynya N. V. (2010). Pedagogichna osvita u Nimechchyni: istoriya ta suchasnist' [Pedagogical Education in Germany: History and Modernity] navch. posib. / N V. Ma-

khynya ; M-vo osvity i nauky Ukrayiny, Cherkas. derzh. tekhnol. un-t. – Cherkasy : CHDTU. – 295.

3. Buchberger F. (1996). Some Remarks on the Current State of Teacher Education in Europe / F. Buchberger // OLE Publication Series 2. – Helsinki. – 184 p.

4. Tsvetkova S. N. (2000). Soderzhaniye i metodika obucheniya odarenykh detey v nachal'noy i nepolnoy sredney shkole Anglii i SSHA [The content and methodology of teaching gifted children in primary and lower secondary school in England and the United States] diss. ... kand. ped. nauk : 13.00.01 «Obshchaya pedagogika» / Svetlana Nikolaevna Tsvetkova ; Moskovskiy gosudarstvennyy pedagogicheskiy universitet. – M.– 212 s.

5. Painter F. (1981) Who are the Gifted? Definitions and Identification / F. Painter. – Knebworth : Pullen Publications,. – 151 p.

6. Wechsler D. (1983) Wechsler Preschool and Primary Scale of Intelligence / D. Wechsler. – New York : Psychological Corporation, 1967. – 152 p.

7. Wallace B. Teaching the Very Able Child / B. Wallace. – L. : Ward Lock Educational. – 182 p.

8. Tempest N. (1974) Teaching Clever Children 7–11 / N. Tempest. – L. : Routledge and Kegan Paul,– 111 p.

9. Lewis M. Terman. (Oct., 1939) Educational Suggestions from Follow-Up Studies of Intellectually Gifted Children / Lewis M. Terman // Journal of Educational Sociology. – Vol. 13. – No 2. –pp. 82–89.

10. O'Connor M. A. AParents Guide to Educational / O'Connor M. A. – L. : Fontana, 1986. – 352 p.

11. Brown D. (1982) Psychology of Education // Educational Research and Development in Britain / D. Brown ; Ed. by L. Cohen, J. Thomas, L. Manion. – Windsor : NEER-Nelson. – P. 31–42.

12. Itzin C. (1985) How to Choose a School; Selecting the Best Secondary School for Your Child / C. Itzin. – L. : Methuen. – 232 p.

13. Burt C. (1973) The Evidence for the Concept of Intelligence / C. Burt // Intelligence and Ability. Selected Readings / Ed. by S. Wiseman. – Harmondsworth : Penguin Books. – P. 182–203.

14. Eysenck H. J. (1971) The IQ – Argument. Race, Intelligence and Education / H. J. Eysenck. – L. : Temple Smith. – 160 p.

15. . Sergeeva N. I. (1991). Obucheniye odarenykh detey v Anglii [Training of gifted children in England] diss. ... kand. ped. nauk / N. I. Sergeeva. – M. – 193 s.

16. Blackburne L. (1990) Open Enrolment for Primaries in' 92 / L. Blackburne // The Times Educational Supplement. – December 14. – P. 3.

17. Mackintosh N. S. (1986) The Biology of Intelligence / N. S. Mackintosh // British Journal of Psychology. – Vol. 56. – P. 23–29.

18. Korsak K. (2001) Systema osvity Frantsiyi: tsili, struktura, dosyahnennya i problem [The system of education in France: goals, structure, achievements and problems] / K. Korsak // Vyshcha osvita Ukrayiny. – № 1. – S. 91–102.

19. Terman L. M.(1925) Genetic studies of genius I. Mental and physical traits of thousand gifted children / L. M. Terman, B. T. Baldwin, E. Bronson and other]. – Stanford, Ca : Stanford University Press. – 648 p.

20. Lehrer Bildung [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.lehrerbildung.de.

21. Klafki W. (1988) Lehrerausbildung in der 90 er Jahren – Wissenschafts orientierung und pädagogischer Auftrag / W. Klafki // Beiträge zum 12. Kongress der ATEE, Berlin/Brüssel (ATEE). – S. 26–46.

22. Andzheychak A. (2000) Psykhologo-pedahohichni umovy formuvannya tvorchoyi osobystosti dytyny v osvith'no-vykhovnykh zakladakh pochatkovoho stupenya Pol'shchi [Psychological-pedagogical conditions of formation of a child's creative personality in educational institutions of the initial degree of Poland] A. Andzheychak // Obdarovana dytyna. – № 5. – S. 8–13.

23. Mazhets H. (2006) Vykhovannya ditey v bahatykh rodynakh Pol'shchi [Education of children in rich families of Poland] H. Mazhets // Obdarovana dytyna. – № 10. – S. 45–51.

24. Matviyenko O. V. (2005) Stratehiya rozvytku seredn'oyi osvity u krayinakh Yevropeys'koho Soyuzu [Strategy for the development of secondary education in the countries of the European Union: monograph] monohrafiya / O. V. Matviyenko. – K. : Lenvit. – 381 s.

25. Delor ZH. (1997) Obrazovanye: sokrytoe sokrovyshe [The Concealed Treasure] ZH. Delor // Doklad Mezhdunarodnoy komysyy po obrazovanyyu dlya KHKH veka, predstavlenyy YUNESKO. – M. : – Paris : UNESCO. – 297 s.

ПОВЫШЕНИЕ ВНИМАНИЯ К РАБОТЕ С ОДАРЕННЫМИ ДЕТЬМИ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА В СТРАНАХ ЕС

А. Чичук, С. Куниковски, Р. Бжежиньска

***Аннотация.** Перед образованием многих стран мира появились новые требования, связанные с повышением внимания к личности ребенка. Это обусловлено изменением жизненных традиций семьи, переосмыслением ценностей в обществе, применением новейших мультимедийных технологий в образовании, развитием диалога культур и тому подобное. Проанализированы достаточный массив научных источников, что позволило учитывая отечественные реалии, подчеркнуть необходимость поиска путей внедрения в образовательную практику лучшего опыта организации диагностики и обучения одаренных детей, существует в передовых странах Евросоюза, в частности: комплексный подход к выявлению одаренности; усиление результативности изучения иностранных языков, начиная с дошкольных учреждений; работа с одаренными детьми в семьях; использования в учебно-воспитательном процессе инновационных технологий (информационных, интерактивных, медиатехнологий) и подходов (исследовательского, индивидуального) разработка учебных программ для одаренных лиц. Замечено, однако, что, внедряя опыт зарубежных стран по выявлению и обучению одаренных детей, необходимо одновременно сохранять лучшие отечественные образовательные традиции.*

***Ключевые слова:** одаренные дети, дошкольный возраст, страны Евросоюза, внедрения в образовательную практику Украины лучшего опыта.*

IMPROVING ATTENTION TO WORKING WITH GIFTED CHILDREN OF PRIMARY EDUCATION IN EU COUNTRIES

A. Chychuk, S. Kunikowski, R. Brzezińska

***Abstract.** For the education of many countries of the world there were new demands related to raising the attention to the child's creative personality. This is due to a change in the family's family traditions, a rethinking of values in society, the use of cutting-edge multimedia technologies in education, the development of a dialogue of cultures, etc. A sufficient array of scientific sources has been analyzed, which made it possible, taking into account domestic realities, to emphasize the need to find ways to introduce best*